

– оборачиваемости оборотных активов:

$$\Delta \text{Роа}_{\text{об}} = \Delta \text{Роа}_{\text{общ}} \times \frac{\lg(\text{ОБ}_{\text{отч}} \div \text{ОБ}_{\text{баз}})}{\lg(\text{Роа}_{\text{отч}} \div \text{Роа}_{\text{баз}})} \quad (7)$$

– рентабельности продаж:

$$\Delta \text{Роа}_{\text{рп}} = \Delta \text{Роа}_{\text{общ}} \times \frac{\lg(\text{Рп}_{\text{отч}} \div \text{Рп}_{\text{баз}})}{\lg(\text{Роа}_{\text{отч}} \div \text{Роа}_{\text{баз}})} \quad (8)$$

– общее изменение:

$$\Delta \text{Роа}_{\text{общ}} = \Delta \text{Роа}_{\text{об}} + \Delta \text{Роа}_{\text{рп}} \quad (9)$$

Выводы. Таким образом, использование описанного выше аналитического инструментария поможет получить полезную информацию для принятия решений в области управления оборотными активами, в частности для выбора политики его формирования и финансирования. Дальнейшие исследования могут быть направлены на формирование методики комплексной (рейтинговой) оценки управления оборотными активами предприятий.

Источники и литература:

1. Бочаров В. В. Финансовое моделирование / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2000. – 208 с.
2. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К. : НИКА-ЦЕНТР Эльга, 2000. – 508 с.
3. Половинкин С. А. Управление финансами предприятий : учеб.-практ. пособие / С. А. Половинкин. – М. : ИД ФБК ПРЕСС, 2001. – 376 с.
4. Финансовый менеджмент: теория и практика : учеб. / под ред. Е. С. Стояновой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Перспектива, 1997. – 574 с.

Кантур С.Ф. Аджимуратова Е.Ш.

УДК 336:33.

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Постановка проблеми. Важливе значення для кожного підприємства відіграє своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств, розрахунков основних показників, які його характеризують.

Питанням аналізу платоспроможності та ліквідності в економічній літературі в останні роки надавалася значна увага. За цей період була опублікована велика кількість підручників, навчальних посібників, наукових статей, в яких описані методики аналізу ліквідності й платоспроможності. Проте основна проблема полягає в тому, що до цього часу зберігаються суттєві суперечності в трактуванні й розрахунку показників ліквідності й платоспроможності. Застосування різних методик може призводити до абсолютно протилежних результатів, з яких випливають суперечливі висновки. Від того, наскільки якісно проведено фінансовий аналіз, залежить ефективність управлінських рішень, а відтак – ефективність роботи підприємства в цілому.

Особливе значення для підприємства набуває його платоспроможність та ліквідність. Теоретичні засади та практичні підходи до оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств розглядались в працях зарубіжних і вітчизняних науковців та практиків, зокрема: І. Бланка, М. Болюха, І. Макаруча, А. Поддєрьогіна, Г. Савицької, Н. Тарасенка та інших. Але запропоновані підходи не завжди враховують вимоги вітчизняних умов господарювання. Крім того, проблема зміцнення платоспроможності та ліквідності постійно вимагає розробки і впровадження методик, спрямованих на більш ефективний контроль за їх рівнем, на використання значного набору аналізованих показників.

Сьогодні, на жаль, більшість підприємств не можна характеризувати як стабільними та такими, що мають стійкий фінансовий стан. Саме в такий час особливо гостро постає питання аналізу та дослідження фінансового стану підприємства, пошуку нових підходів до цієї проблеми. Фінансовий стан можна характеризувати з позиції його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, прибутковості, ділової активності та оборотності.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є вивчення та оцінювання понять «ліквідність» і «платоспроможність», розгляд методик розрахунку показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства.

Мета дослідження визначає його зміст, що базується на вирішенні наступних завдань:

- виявлення показників, які найбільш повно характеризують фінансове становище товариств з обмеженою відповідальністю;
- виявлення недоліків показників ліквідності та платоспроможності в аналізі фінансового стану.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні товариства з обмеженою відповідальністю набули широкого розвитку, оскільки така організаційно-правова форма, з одного боку, значною мірою відповідає умовам ринкової економіки, а з іншого боку, відповідальність засновників такого товариства обмежена їх внеском до статутного капіталу.

Поняття «ліквідності» й «платоспроможності» не слід ототожнювати, оскільки кожне з них має власний економічний зміст. Тому потрібно звернути увагу на суттєву різницю між даними поняттями. Ліквідність означає здатність активу до швидкого перетворення в грошові кошти. Платоспроможність же означає

достатність ліквідних активів для погашення в будь-який момент усіх своїх короткотермінових зобов'язань перед кредиторами. Головною перевагою підходу є заперечення суворої прив'язки до грошових коштів, оскільки за домовленістю сторін підприємство може розраховуватися по своїх боргах й іншим товаром, тобто проводячи бартер.

Поняття платоспроможності й ліквідності підприємства дуже близькі, але останнє є більш містким: від ступеня ліквідності залежить платоспроможність.

Фінансовий стан у плані платоспроможності навпаки може бути доволі мінливим: вчора підприємство було платоспроможним, однак сьогодні ситуація кардинально змінилася – настав час розраховуватися з наступним кредитором, а у підприємства немає коштів на рахунку, оскільки не надійшов своєчасно платіж за поставлену раніше продукцію. Іншими словами, воно стало неплатоспроможним внаслідок фінансової недисциплінованості своїх дебіторів.

Розглянемо показники ліквідності та платоспроможності товариства з обмеженою відповідальністю «Елькен».

Ліквідність підприємства свідчить про наявність грошових коштів для термінового виконання фінансових зобов'язань даного періоду. Для визначення ліквідності балансу підприємства «Елькен» необхідно порівнювати суми по кожній групі активів і пасивів балансу. Складемо баланс ліквідності і представимо в табл. 1.

Таблиця 1. Аналіз ліквідності балансу підприємства «Елькен», тис.грн.

Актив	Года			Пасив	Роки			Недостача або надлишок		
	2009	2010	2011		2009	2010	2011	2009	2010	2011
1. Найбільшліквідні активи (A1)	0,5	-	1,4	1. Найбільш термінові зобов'язання (П1)	184,6	87,3	50,3	-184,1	-87,3	-48,9
2. Швидко реалізовані активи (A2)	0,5	2,7	2,0	2. короткострокові пасиви (П2)	-	-	-	-	-	-
3. Повільно реалізовані активи (A3)	575	659,9	685	3. довгострокові пасиви (П3)	-	-	-	575	659,9	685
4. Важко реалізовані активи (A4)	24,6	18,4	13,8	4. постійні пасиви (П4)	416	593,7	649,9	-391,4	-575,3	-636,1
Баланс	600,6	681,0	702,2	Баланс	600,6	681,0	702,2	-	-	-

Джерело [складено автором на підставі балансу підприємства]

За даними табл. балансу підприємства ТОВ «Елькен» спостерігаємо те, що ліквідність балансу в більшій чи меншій мірі відрізняється від абсолютної:

$$A1 < П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4.$$

Проте абсолютно ліквідним баланс вважати не можна, оскільки на підприємстві «Елькен» існує проблема з погашенням кредиторської заборгованості за роботи та послуги на початок 2009 року 155,4 тис.грн. На протязі послідовних років цей показник суттєво зменшився, становить у 2010р. та 2011 рік – 9,9 тис.грн.

Зробивши розрахунки, бачимо, що у ТОВ «Елькен» поточна ліквідність не відповідає абсолютній, тобто, порушені співвідношення $A1 \geq П1; A2 \geq П2$.

ТОВ «Елькен» зазнає де які труднощі до наявної кількості власних необоротних коштів, тобто порушена мінімальна умова його фінансової стійкості. Але перспективна платоспроможність - $A3 \geq П3; A4 \leq П4$ – ТОВ «Елькен» відповідає встановленим нормативам, тобто, має усі підстави для поліпшення платоспроможності у перспективі за рахунок майбутніх надходжень і платежів.

Ліквідність підприємства ТОВ «Елькен» зростає, це можна побачити порівнюючи повільно реалізовані активи з довгостроковими пасивами, в 2010 році вони збільшилися на 659,9 тис.грн., а у 2011 році - на 685 тис.грн.

Порівнюючи ліквідність балансу за 3 роки (2009,2010,2011) можна помітити, що фінансовий стан підприємства ТОВ «Елькен» змінився в кращу сторону. В цілому баланс ліквідності свідчить, про поліпшення фінансового стану. Крім абсолютних показників для оцінки ліквідності та платоспроможності ТОВ «Елькен» варто розрахувати відносні показники. В таблиці 2 проведено економічний аналіз цих показників.

Ліквідність балансу характеризує поточний та перспективний стан активів. Від ступеня ліквідності залежить платоспроможність підприємства. Аналіз ліквідності полягає в порівнянні відображених в балансі поточних активів і поточних зобов'язань. У вітчизняній практиці фінансового аналізу ліквідності балансу зазвичай характеризують трьома показниками: коефіцієнтом загальної ліквідності (покриття), уточненим (проміжним) коефіцієнтом ліквідності та коефіцієнтом абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт поточної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів. У 2009 році на одну гривню поточних зобов'язань, доводилось 3,1 гривень поточних активів підприємства, в 2010 і 2011 роках, значення даного коефіцієнта значно підвищилось і стало набагато вище нормативу. Отже, підприємство «Елькен» цілком забезпечене оборотними коштами для виконання поточних зобов'язань.

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Таблиця 2. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності підприємства ТОВ «Елькен».

Показники	Роки			Відхилення (+/-)		Темп зростання, %	
	2009	2010	2011	2010 р. до 2009	2011р. до 2010	2010 р. до 2009	2011р. до 2010
Коефіцієнт поточної ліквідності	3,1	7,6	13,7	-4,5	-6,1	245,2	180,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,03	0,03	0,07	0	-0,04	100	233,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,003	0	0,03	0,03	-0,03	-	-

Джерело: складено автором на підставі балансу підприємства

Коефіцієнт швидкої ліквідності (коефіцієнт “критичної оцінки”) показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але й за рахунок очікуваних фінансових надходжень. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності в 2009 році склав 0,03, в 2010 році - 0,03, в 2011 році - 0,07. Показник швидкої ліквідності не відповідає нормативу, що свідчить про серйозні фінансові проблеми. Але в 2011 р. фінансове становище ТОВ «Елькен» змінилося у бік покращення, все ж рекомендованого значення - показник таки не досягнув.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показав, що на підприємстві «Елькен», найбільш термінові зобов'язання покриті найбільш ліквідними активами. Коефіцієнт нижче нормативного значення. У 2009 році склав 0,003, у 2010 році - 0, а в 2011 році - 0,03. Це свідчить про те, що підприємство не могло в терміновому порядку погасити свої зобов'язання в 2009 році на 0,3%, а в 2011 році - на 3%. На практиці фактичні середні значення коефіцієнтів ліквідності бувають нижчими, але це ще не дає підстави робити висновок про неможливість підприємства негайно погасити свої борги, бо малоймовірно, щоб усі кредитори підприємства одночасно пред'явили йому свої боргові вимоги.

Для більш повного аналізу платоспроможності підприємства обчислюють показники: коефіцієнт концентрації власного і позикового капіталу, коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу табл.3

Таблиця 3. Аналіз коефіцієнтів платоспроможності, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення (+/-)		Норма
	2009	2010	2011	2010 до 2009	2011 до 2010	
1. Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,69	0,87	0,93	0,18	0,06	чим > тим краще
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,31	0,13	0,07	0,18	-0,06	чим < тим краще
3. Коефіцієнт концентрації власного та позикового капіталу	0,44	0,15	0,08	-0,29	-0,07	< 1

Джерело: складено автором на підставі балансу підприємства

Проаналізувавши коефіцієнти платоспроможності можна зробити висновки: коефіцієнт концентрації власного капіталу визначає частку коштів власника підприємства в загальній сумі коштів, вкладених у майно. Це означає, що - «Елькен» фінансово стійко, і менше залежність від кредиторів. Коефіцієнт позикового капіталу характеризує частку позикових коштів у загальній сумі коштів. У 2010 році в порівнянні з 2009 роком позиковий капітал зменшився на 29 тис. грн, а в 2011 у порівнянні 2010 роком - на 0,07. Висновок, підприємство «Елькен» не залежить від кредиторів, всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними коштами.

Загалом, при зазначених позитивних моментах, вищерозглянуті коефіцієнти мають ряд недоліків:

- по-перше, всі коефіцієнти є статичними, оскільки їх розраховують на основі балансу, який характеризує стан підприємства на певну дату, тобто при обчисленні цих показників враховується не справжній рівень ліквідності господарюючого суб'єкта, а орієнтований на минулі дані. Тому виникає необхідність аналізу коефіцієнтів за кілька періодів;

- по-друге, коефіцієнти часто не дають реальної картини стану ліквідності й платоспроможності, бо є можливість завищення величин показників у результаті включення до складу поточних активів неліквідних запасів товарно-матеріальних цінностей, невинуватої дебіторської заборгованості та ін. Оскільки неплатежі останнім часом стали поширеним явищем, то значна частина дебіторської заборгованості відтермінована, а деяка не буде погашена взагалі. У результаті цього сума дебіторської заборгованості збільшується в балансі саме внаслідок низької платіжної дисципліни, а не зростаючої ділової активності підприємства. Таких причинно-наслідкових зв'язків є значна кількість і вони залежать від конкретних умов господарювання.

Висновки. Наведені поняття «ліквідність» та «платоспроможність» дозволяють стверджувати, що їх не слід ототожнювати, оскільки кожне з них має власний економічний зміст. Більше того, поняття «ліквідність» є більш містким. Розглянуті у статті відносні показники рівня ліквідності дозволяє керівництву підприємства давати оцінку економічній ситуації та приймати коректні управлінські рішення для коригування поточної діяльності й планування майбутнього.

Розглядаючи ліквідність балансу ТОВ «Елькен» за 3 роки 2009, 2010, 2011 можна помітити, що фінансовий стан підприємства змінився в кращу сторону. В цілому баланс ліквідності свідчить, про поліпшення фінансового стану «Елькен» цілком забезпечене оборотними коштами для виконання поточних зобов'язань.

В умовах ринкової економіки, підтримання ліквідності та платоспроможності на належному рівні є надзвичайно важливим завданням для будь-якого підприємства. Низька ліквідність та платоспроможність

підривають можливості здійснення нормального виробничого процесу, позбавляють можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів внаслідок низької довіри кредиторів та інших контрагентів, зумовлюють додаткові непродуктивні витрати у вигляді пені та штрафів тощо. Саме для того, щоб завчасно виявити та виправити можливі негативні тенденції у фінансовому стані підприємства, проводиться фінансовий аналіз його діяльності. Разом з тим, обидва поняття мають свої особливості при їх оцінюванні у різних часових періодах: поточному й майбутньому.

Ліквідність менш динамічна порівняно з платоспроможністю. Причина в тому, що в міру стабілізації виробничої діяльності підприємства у нього постійно формується визначена структура активів та джерел коштів, різкі зміни яких порівняно рідкісні.

Джерела та література:

1. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент / І. А. Бланк. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 656 с.
2. Болюх М. А. Економічний аналіз господарської діяльності / М. А. Болюх, В. І. Іващенко. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. – 204 с.
3. Макаrchук І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств і методика їх визначення / І. Макаrchук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 7. – С. 36-41.
4. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : затв. МОНУ як підруч. / А. М. Поддєрьогін. – 6-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : реком. МОНУ як навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
6. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз / Н. В. Тарасенко. – Львів : Новий Світ-2000, 2006. – 344 с.

Кантур С.Ф., Гончаренко О.Г.

УДК 658.15:629.4

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЛОКОМОТИВНОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАЛІЗНИЦЬ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Залізничний транспорт є однією з найважливіших складових транспортно-дорожнього комплексу України. Важливу роль у цих процесах займає ведуча ланка технологічного ланцюга процесу перевезень – локомотивне господарство.

Сучасний стан функціонування локомотивного господарства України характеризується високим ступенем фізичного та морального зношення основного капіталу, зумовлює нагальну потребу в оновленні тягового рухомого складу за рахунок закупівлі локомотивів нового покоління. В цих умовах виникають фінансові проблеми підприємств цієї сфери господарювання. Для їх більш ефективного їх вирішення необхідно провести комплексну оцінку фінансового стану локомотивного господарства залізниць на окремому прикладі та виявити напрямки його подальшого розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. Проблему оцінки фінансового стану підприємства розглядали у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні науковці і практики, як О.Б. Бабанін, І.Т. Балабанов, В.М. Івахненко, С.П. Лоза, М.А. Ніколенко, Ю.Є. Пашенко, А.М. Поддєрьогін, В.Г. Равлюк, В.М. Суторміна, О.О. Терещенко та інші. Процес здійснення оцінки фінансового стану підприємства передбачає використання різних методів, прийомів, концепцій.

Так, методика, запропонована В.М. Суторміна, О.О. Терещенко та А. М. Поддєрьогін, виділяє показники рентабельності, ефективності управління, ділової активності, ринкової стійкості, ліквідності. І.Т. Балабанов та М.А. Ніколенко виділяють загальні показники рентабельності, показники фінансового стану та використання інвестицій. С. П. Лоза, Ю.Є. Пашенко, В.Г. Равлюк виділяють показники операційного аналізу, аналізу операційних витрат, управління активами, ліквідності, рентабельності, структури капіталу, ринкові показники.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану та визначень фінансової стійкості, фінансового положення підприємства. На сьогоднішній день така ланка залізниць як локомотивне господарство практично не висвітлювалась у наукових працях вітчизняних науковців та практиків, не проводився аналіз фінансового стану таких установ. Крім цього, необхідно відмітити відсутність єдиної думки щодо комплексної оцінки фінансового стану підприємства, у зв'язку з чим визначена проблема потребує подальшого науково-практичного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є комплексна оцінка фінансового стану локомотивного господарства залізниць.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- вивчити систему показників, які найбільш повно характеризують фінансове становище локомотивного господарства;

- виявити проблеми фінансового стану локомотивного господарства та напрямки його поліпшення.

Виклад основного матеріалу. Залізничний транспорт є найрозвинутішим в Україні, за загальною довжиною колії він посідає п'ятнадцяте місце у світі. За вантажообігом він виконує основні обсяги перевезень, що складає близько 70 % [3, с.22]

Локомотивне господарство забезпечує перевізну роботу залізниць тяговими засобами та утриманням їх відповідно до технічних вимог, формує такі якісні параметри транспортної послуги як ритмічність,